

& SAVOIR-VIVRE®

Creat cu pasiune și savoir-faire. Un volum Baroque Books & Arts®.

Gijs van Hensbergen

Ş A G R A D A F A M I L I A

traducere din limba spaniolă şi note
LILIANA PLEŞA IACOB

Colecție coordonată de Dana MOROIU

Gijs van Hensbergen

LA SAGRADA FAMILIA

Copyright © 2016, Gijs van Hensbergen

Copyright © 2016, Penguin Random House Grupo Editorial, S. A. U.

Travessera de Gràcia, 47-49. 08021 Barcelona

© Baroque Books & Arts®, 2018

Imaginea copertei: Cristiana RADU, detaliu Sagrada Familia

Conceptie grafică © Baroque Books & Arts®

Redactor: Ines HRISTEA

Corector: Rodica CREȚU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

HENSBERGEN, GIJS VAN

Sagrada Familia / Gijs van Hensbergen;

trad. din lb. spaniolă de Liliana Pleșa Iacob. - București: Baroque Books & Arts, 2018

ISBN 978-606-8977-17-1

I. Pleșa-Iacob, Liliana (trad.)

7

Tiparul executat de Monitorul Oficial R.A.

Niciun fragment din această lucrare și nicio componentă grafică nu pot fi reproduse fără acordul scris al deținătorului de copyright, conform Legii Dreptului de Autor.

*Pentru Deborah Chambers, catalana, a cărei amabilitate
și al cărei sprijin au fost foarte importante pentru mine.*

PROLOG

ÎN SPATELE FAȚADEI

Gaudí este poate arhitectul cel mai greșit interpretat din istorie. Multă lume păstrează în minte doar simpla imagine a edificiilor sale, uimitoare prin îndrăzneală și prin orgia de culori, admirând stăpânirea tehnicii, temeritatea fără limite, senzualele suprafețe ce reclamă atingerea, fantezia radicală a tematicii înțesate de dragoni și de cranii și acele căsuțe ca de ciocolată, parcă desprinse din zbuciumatele pagini ale povestirii fraților Grimm despre *Hänsel și Gretel*. Dar, în multe cazuri, lumea uită să treacă dincolo de atracția, adeseori tulburătoare, a fațadei.

Dintre toate construcțiile lui Gaudí, La Sagrada Familia (opera vieții sale, în sens literal) e de departe cea mai enigmatică și mai donquijotescă, de o ambiție ce pare să nu aibă limite. Complexitatea poveștii pe care ne-o istorisește provoacă aceeași uluire ca viziunile Sfântului Ioan din insula Patmos, revelate mai târziu în Apocalipsă.

Cititorul care are în mână această carte nu trebuie să se aștepte la un ghid de folosire, cu un itinerar fără complicații și câteva comentarii simple, urmate de o eventuală sugestie privind alte lucruri demne de văzut. Prin toată publicitatea și afluența de vizitatori, prin toate fotografiile în care e reprodusă, La Sagrada Familia a devenit marea emblemă a Barcelonei și reprezentările de acest fel abundă, însă ar fi mult prea simplist să abordăm astfel o operă de complexitatea „catedralei” lui Gaudí. În realitate, de mai bine de un secol, „autentică” Sagrada Familia reușește să se ascundă în spatele luminii orbitoare a flash-urilor care încearcă să ne-o dezvăluie.

La fel de neînțeles ca și edificiul este Gaudí însuși, a cărui figură fascinează prin cumulul de contradicții: un bărbat în același timp revoluționar și profund conservator, cu ambiții la fel de mari precum smerenia sa, un avangardist voit medieval, un personaj ursuz și irascibil, dar și răbdător, și blând, aproape o paradigmă a călugărului franciscan care își găsește fericirea supremă în meditație și în comuniunea cu natura. Catalanist fervent, a tins întotdeauna, iertat fie-mi paradoxul, către universalitate, prin aspirațiile și ideile sale. Identitatea catalană este descrisă de obicei ca o fuziune complexă dintre două extreme creatoare întruchipate de opoziția dialectică a două concepte: *seny* și *rauxa*, adică bunul-simț și seninătatea, în contrast cu unele impulsuri adeseori explozive. Gaudí le-a întruchipat pe toate acestea, ba chiar mai mult.

O parte din vina de a-l coborî atât de ușor pe Gaudí la condiția de simplu showman o are el însuși sau, mai bine

zis, accesibilitatea sa. Ani de-a rândul a fost considerat prea popular, prea lipsit de substanță pentru ca arhitectura să îl ia în serios (în afara Cataloniei). Era văzut, de asemenea, ca un personaj excentric, plin de bizarerii, o persoană al cărei suprarealism, în Catalonia (țara natală a lui Salvador Dalí), părea mai mult decât evident. Era, pur și simplu, o *rara avis*.

Gaudí a fost un personaj irepetabil, dar trebuie spus că interesul obsesiv al lui Dalí pentru el nu i-a făcut nicio favoare. În 1933, în articolul său intitulat „Despre frumusețea înspăimântătoare și comestibilă a arhitecturii Modern Style”, publicat în revista suprarealistă *Minotaure*, pictorul i-a dedicat cele mai înflăcărâte elogi doar pentru a-l sacrifica pe altarul propriului și perversului ego. În acest caz, ca și în atâtea altele, Dalí a fost mult mai perspicace decât și-a închipuit el însuși. Arhitectura lui Gaudí, senzuală, blândă și erotică, incita la atingere. Era ca o „tartă de cofetărie” ornamentală, după cum susținea pictorul, fără să greșească. Opera gaudiană conține ecouri vagi ale renumitelor *pièces montées* din ciocolată, glazură și caramel, create de legendarul Antonin Carême pentru banchetele țarilor, ale regilor și împăraților. În fapt, Carême (cel dintâi *chef* superstar) a fost acela care, inflammat de orgoliul personal, a proclamat, nu fără un dram de prostie, că „arhitectura este cea mai nobilă dintre arte, iar cofetăria, forma cea mai înaltă a arhitecturii”, iar cel mai vestit ciocolatier din Catalonia zilelor noastre, Christian Escrivà, construiește și modelează din când în când reproduceri atente ale caselor lui Gaudí, în semn de direct omagiu adresat maeștrilor săi, cei doi Antonio (Carême și Gaudí).

Toată lumea știe că Ferran Adrià, cel mai cunoscut bucătar din lume, se inspiră adeseori din creația lui Gaudí.

Adulația lui Adrià trimite direct la esența problemei. Când ne lăsăm seduși de suprafață e mai dificil să vedem dincolo de ea. În acest punct, bucătarul poate să ne dea o mână de ajutor, căci în creațiile sale culinare, unice, se observă o investigare a aspectelor științifice și a structurilor oculte ale alimentelor. Străduindu-se să le cunoască în profunzime natura, Adrià s-a angajat, așa cum a făcut-o și Gaudí la un moment dat, într-o căutare labirintică a originilor propriei creativități.

Aplauzele lui Dalí în fața arhitecturii gaudiene (pe care o considera de-a dreptul „delirantă”) puneau indiscutabil degetul pe rană. Gaudí se bucură de o enormă popularitate. E o plăcere să-l privești. *Fa going*, cum ar fi spus el în catalană, însă reușita presupune suferință, disciplină riguroasă, investigații minuțioase și, totodată, genialitate, în plan constructiv, ca să nu mai vorbim, desigur, de rolul central al profunde sale credințe catolice, adevărata esență, neclintită și intactă, a operei lui: La Sagrada Familia este într-o asemenea măsură unică și indestructibil legată de Barcelona, încât uităm adesea că s-a născut într-o epocă de renaștere catolică paneuropeană.

Azi, când se afirmă atât de des că religia a intrat într-un proces de agonie (desigur, cu excepția situației în care se manifestă ca un bun motiv de angajare într-un război), poate să pară ciudat că un proiect constructiv cu magnitudinea Sagradei Familia își continuă cursul.

E vorba despre un proiect excepțional, care, încetul cu încetul, se apropie de așteptatul moment al finalizării. Dacă planul e respectat, în 2026 se va încheia construcția uriașelor centrale (care va dubla înălțimea actuală a catedralei), pentru a celebra centenarul morții lui Gaudí. La fel ca în edificarea oricărui templu religios, începutul se reflectă în final, iar Sagrada Familia nu va fi o excepție în acest sens.

Speranța mea este ca, parcurgând aceste pagini, cititorul să aprofundeze geniul creator al lui Gaudí. Îmi propun să urmăresc evoluția Sagradei Familia de la începuturile ei, ca templu al ispășirii, până la desemnarea ei ca bazilică și să deschid o fereastră spre complexa ei narațiune creștină. E vorba despre o istorie fascinantă, născută la mijlocul secolului al XIX-lea din visul unui excentric librar barcelonez, a cărei dorință supremă a fost proslăvirea Sfintei Familii. Azi aproape că suntem martori la finalizarea acestei opere singulare, ca gen și culme a tehnologiei. Între ambele momente, cel al începutului și cel al finalului, au intervenit dispute privind planificarea, erori de interpretare și o presupusă încercare de a distruge templul printr-o explozie, fără să uităm, se înțelege de la sine, tragica moarte a lui Gaudí, călcat de un tramvai când mergea să-și împlinească ritualul cotidian al confesiunii, în biserica Sant Felip Neri, din Cartierul Gotic al Barcelonei. Să semnalăm, în cele din urmă, că particularitatea templului a fost recunoscută și celebrată prin consacrarea lui ca locaș sfânt de către papa Benedict al XVI-lea, în persoană.

În linii generale, azi se acceptă că Gaudí și-a depășit cu mult epoca și – cu toate că, în mod curios, a avut mai puțini

discipoli în Spania decât ar fi fost de așteptat – că a constituit unul dintre izvoarele de inspirație ale boomului latino-american în arhitectura organică, caracterizat de figuri precum Oscar Niemeyer și Felix Candela. În zilele noastre, stilul și noutatea revoluționară a tehnicilor lui au avut o mare influență asupra unei noi generații de „arhitecți-vedetă”, precum recent dispăruta Zaha Hadid, Frank Gehry și Santiago Calatrava sau un alt personaj, Frei Otto, prea puțin cunoscut în calitate de câștigător, în 2015, al premiului Pritzker. Este suficient să aruncăm o privire asupra oricărui edificiu al acestor creatori ca să eliminăm orice posibile îndoieli privind valabilitatea tezei. În emblematicul muzeu Guggenheim, conceput de Gehry, în Bilbao, sau în cramele construite de Calatrava în Laguardia, formele ondulate și ritmurile naturale ale valurilor suprapuse din titaniu și oțel sunt inspirate de piatra pe care, în urmă cu mai mult de o sută treizeci de ani, Gaudí a azvârlit-o în apă.

WITH LOVE,
BAROQUE

 SAVOIR-VIVRE®

O colecție de formare și rafinare a personalității, *à la légère*, fără nicio declarație de intenție programatică.

Enciclopedii și alte lucrări capabile să corecteze micile imperfecțiuni și să răspundă la marile întrebări cu grație, umor și inteligență, pentru cititorii care își caută bucurii oneste într-o lume a speranțelor amânate.